

a les deliberacions de la Conferència de Versalles ofert pel govern francès, el miler de volums sobre dret anglès donatiu de l'erudit publicista i bibliòfil Eduard Toda.

Per la seva part, el Col·legi no ha oblidat tampoc, durant aquests temps, la seva Biblioteca i ha procurat fer-la no solament un instrument de treball per als professionals i els estudiosos del dret, sinó també un dipòsit de llibres i documents d'inestimable preu referents a la nostra història jurídica i a la d'altres pobles. A aquesta darrera finalitat responen les adquisicions de l'exemplar del *Consolat de Mar* imprès en castellà a València l'any 1539; del *Tractatus Universi Iuris*, edició veneciana de 1584, dels quaderns gòtics de Constitucions i Pragmàtiques dels segles xv i xvi, que vingueren a completar la magnífica col·lecció que havia ja reunit Brocà, i un Ritual de Lleyda amb constitucions d'Antoni Agustín.

Va augmentar també extraordinàriament en aquest període el fons de llibres i de revistes tant referents a matèries jurídiques com a altres aspectes culturals; fou habilitada la magnífica sala gran de lectura, varen ésser projectades i iniciades les obres d'altres sales, una destinada a recollir els al·legats dels juriconsults catalans més notables i altres al magatzematge de llibres.

Finalment, fou posat al servei d'aquesta biblioteca un personal competentíssim el qual empenqué la seva catalogació segons el sistema decimal i l'ha convertit en poc temps en un instrument de consulta de màxima eficàcia.

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

Anuario de Historia del Derecho español. Tom I (Madrid, 1924).—Tom II (1925).—Tom III (1926).

Aquests tres volums, de prop de 500 planes l'un i de més de 550 els altres, han estat publicats pel «Centro de Estudios Históricos», organisme de la «Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas» que tantes altres publicacions interessants sobre història, arqueologia i filologia ha editat. El nucli de redactors de l'*Anuario* són en llur major part, deixebles de l'il·lustre Hinojosa, influïts per la seva manera científica d'elaborar la història del dret; a més a més hi col·laboren també diversos especialistes peninsulars i estrangers.

Està integrat l'*Anuario* per tres classes de treballs: investigacions d'història del Dret, edicions de textos jurídics importants, que siguin inèdits o que hagin estat molt deficientment impresos, i informació bibliogràfica. La història del Dret espanyol hi és entesa amb criteri extens, abarçant des de les més remotes a les més recents etapes de l'evolució jurídica i admetent l'estudi de totes les cultures jurídiques desenvolupades a la Península ibèrica. Correlativament, un lloable sentit d'àmplia comprensió ha donat cabuda en aquest *Anuario* a treballs redactats en qualsevol dels idiomes peninsulars neo-llatins.

Resseguir un a un els diversos estudis, tots ben remarcables, continguts en aquests tres volums, requeriria llarg espai. Aquí ens limitarem principalment a subratllar-ne alguns d'especial interès en relació a la història jurídica de la nostra terra. Així ens cal assenyalar l'article del Sr. Ramos Loscertales sobre *La «devotio» ibèrica* i el del Sr. Baró de Schwerin: *Notas sobre la historia del Derecho español más antiguo*, particularment interessants per les observacions i aclariments que aporten respectivament per al millor coneixement de les institucions ibèriques i dels problemes de la història de les recepcions jurídiques en el Codi d'Euric.

Un article d'Ernest Mayer, que duu per títol: *Dopsch y el Capitulare de Villis*, i la rèplica d'Alfons Dopsch, sota l'epígraf: *Carlomagno y el Capitulare de Villis* es refereixen a un problema interessant de la història jurídica en relació amb la Marca Hispànica. Dopsch ha tractat de demostrar la connexió immediata que té amb Catalunya l'esmentat Capitular, el més transcendental de tots per la història de l'economia en l'època carolíngia. La tesi de Dopsch, acceptada per diversos erudits de relleu, és impugnada per Mayer en el primer volum de l'*Anuario* i defensada pel seu autor des de les planes del segon volum d'aquesta publicació. En el volum III Marc Bloch s'ocupa també d'aquesta qüestió en un interessant article sobre l'organització dels patrimonis reials carolíngis i les teories de Dopsch, contra les quals pren posició.

Relacionat amb l'escola jurídica barcelonesa del segle xi és el treball de Valls i Taberner sobre *El «Liber iudicum popularis» de Homobonus de Barcelona*, insert en el segon volum de l'*Anuario*;

en el qual hi és publicat també un interessant estudi del Sr. Torres López sobre *La doctrina de las «iglesias propias» en los autores españoles*, on alguns documents de la nostra terra són esmentats. Particularment remarcable en relació al nostre país és el treball, molt ben elaborat, del senyor Camp Llopis *El derecho en Cataluña durante la guerra de la Independencia*.

No sabriem deixar de senyalar el bell article pòstum del Sr. Hinojosa sobre *Joaquín Costa, como historiador del Derecho*, la remarcable monografia de Sánchez Albornoz sobre *Las Behetrias*, les notes del Sr. Díez Canseco per a l'estudi del *Fuero de León* (d'especial interès respecte el problema de l'origen, naixença i caràcter primitiu del municipi medieval castellà-leonés), el treball de Cabral de Moncada: *O duelo na vida do direito*, l'article de J. von Below, *Comienzo y objetivo de la Sociología*, l'estudi sobre *Las doctrinas económicas de la Escolástica* per J. Salvioli i els referents a *La Cancillería real en León y Castilla hasta fines del reinado de Fernando III* per Agustí Millares i a *El Estado visigótico* per M. Torres López. Documents interessants per a la història del Dret (a remarcar en relació a Catalunya un formulari jurídic del segle XII, publicat en el tom III de l'*Anuario*) i recensions bibliogràfiques fetes de manera seriosa completen el contingut d'aquests volums. — F. V. T.

ERNESTO MAYER: *Historia de las instituciones sociales y políticas de España y Portugal*. Tomo I. — Publicaciones del «Anuario de Historia del Derecho Español» (Madrid, 1926), 294 pp.

Anunciada la publicació del II volum, i per a poder parlar del conjunt de l'obra, deixem per l'ANUARI vinent el comentari d'aquest estudi del professor Mayer.

FR. W. VON RAUCHHAUPT: *Geschichte der spanischen Gesetzesquellen von den Anfängen bis zur Gegenwart* (Heidelberg, 1923), 319 pp.

L'autor es proposa escriure la història de la legislació i exposar les idees directrius del desenvolupament del dret espanyol. Hem de dir, però, que no hi ha reeixit de bon tros i que tota aquesta obra es ressent de la manca d'informació tant en l'estudi de les fonts jurídiques com en el de les institucions.

FR. W. VON RAUCHHAUPT: *Estudio comparativo entre el desarrollo del derecho español y el alemán* (Madrid, 1923). — 57 pp.

Es una conferència donada a l'Acadèmia de Jurisprudència de Madrid per aquest professor de Heidelberg que tant ha contribuït a estendre l'estudi del dret espanyol a Alemanya. Apart d'algunes inexactituds tant pel que fa referència a la història jurídica catalana com a la de la resta de la Península, cal elogiar a l'autor d'aquest treball l'esforç realitzat per a estudiar el paral·lisme freqüent que hom observa en les trajectòries jurídiques d'ambdós països.

ANTONI M.ª BORRELL I SOLER: *Dret Civil vigent a Catalunya*. (8 volums. — Barcelona, 1923.)

El nom d'Antoni M.ª Borrell compta entre els dels nostres juriconsults més distingits, des de que, ja fa alguns anys, publicà l'obra *El Còdich civil a Catalunya* (Barcelona, Giró, 1904). D'aleshores ençà, el seu nom ha honorat més d'una vegada la Presidència de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, des de la qual, en son discurs inaugural de 1906 presentava *El dret civil considerat com element d'educació del poble*, i mai no ha deixat de figurar entre el grup de conreadors de la ciència del dret en les planes de la *Revista Jurídica*. Durant molts anys en Borrell ha professat la càtedra de Dret civil català sostinguda pels Estudis Universitaris Catalans, i segurament ha estat la labor ordenada, quieta, constant i quotidiana que exigeix una càtedra honradament professada, la que li ha permès dur a bon terme i d'una sola embranzida un tractat en el qual s'ha recollit tot el nostre dret civil.

De cinc llibres, distribuïts en vuit volums, està composta aquesta obra. En les primeres ratlles del pròleg, diu l'autor, que ella no és més que un assaig on es tracta, en forma elemental el Dret civil que s'aplica a Catalunya: en realitat, però, l'obra d'en Borrell és el primer, i per ara únic, tractat complet posat a l'abast dels estudiosos i professionals del nostre dret. Per ço fou en justícia que l'obra merésqué ésser premiada per l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS en el primer Concurs Duran i Bas, i ha estat utilíssima la seva publicació, feta a cura de la desapareguda Oficina d'Estudis Jurídics de la Mancomunitat de Catalunya.

No és tasca planera escriure una explanació completa del Dret civil català, per quan en fer-ho,

es presenta, respecte de moltes institucions i no de les menys fonamentals, una incògnita, consistent en la necessitat de precisar quina sigui la regla aplicable. I encara la fixació d'aquella incògnita esdevé una empresa arriscada, car no és el jurisconsult qui diu la darrera paraula, sinó una jurisprudència que a vegades no resol segons criteris rigorosament jurídics i altres no repara en contradir tendències anteriorment manifestades; ço que fa, tot plegat, que la tasca d'escriure científicament sobre Dret català, no sigui gens planera i resulti en realitat ben poc agradable.

En un règim jurídic normalment constituït l'exposició científica és un treball de metodització, i dins d'aquell els conflictes jurídics es redueixen quasi sempre a un problema de fets susceptibles d'ésser entesos diversament, però fixada la llur naturalesa i significació, el resoldre quina sigui la norma de dret aplicable és una operació fàcil i, per dir-ho així, automàtica. En els comptats casos de plantejar-se un conflicte propiament jurídic, el jurisconsult es troba davant de fonts de dret conegudes i fixes, llei, costum, jurisprudència, i la seva investigació científica, usant de les normes d'aplicació o d'interpretació de les fonts legals, pot assenyalar una solució determinada sinó com a certa com a molt probable. Mai no es trobarà en el perill de que el subjectivisme del judici propi o aliè pugui prevaldre damunt l'objectivitat de les normes que han de guiar-lo.

Però, en el règim jurídic civil de Catalunya qualsevol conflicte, o al menys una grossa part dels possibles conflictes, poden ésser fàcilment convertits, per obra de l'argúcia o cavilositat de qualsevulla de les parts interessades, en conflictes jurídics en els quals s'hi barreja agreujant-los, una qüestió prèvia de per si essencialment jurídica, com és la de la determinació de la llei aplicable, entre les que, inconexes entre si i sovint oposades i contradictòries, formen part integrant del dret vigent a Catalunya. I és clar que totes les dificultats que comporta l'aplicació en cada cas concret del nostre dret civil, es troben reunides i per ço mateix augmentades, quan s'intenta emprendre la seva tractació científica.

Les dificultats a què al·ludim venen produïdes no tant per la varietat d'elements que comprèn el dret pairal ni per la importància que en ell ha tingut sempre el dret supletori, com per la incertesa sobre la vigència de certes fonts i sobretot per la confusió i dubtes existents en quan a la respectiva prelación entre les fonts considerades o declarades vigents. En dret català, l'element consuetudinari, si bé ha perdut la preponderància que damunt la llei escrita presentava en els orígens, conserva encara la seva fecunditat i el seu valor, mentre en les modernes legislacions codificades el costum ha caigut en posició secundària i ha esdevingut molt apagat; i no són de les menys característiques les institucions jurídiques nostrades que perduren amb regulació consuetudinària fixada a voltes per la doctrina dels autors.

De sempre, al voltant del nucli central constituït per la llei i el costum, han figurat elements jurídics supletoris, variables en el transcurs de l'evolució històrica, però que han representat el fons comú de la teoria jurídica catalana. El criteri pragmàtic que revela la publicació dels Usatges, els quals no es proposaren, segons les pròpies paraules atribuïdes a son autor en l'usatge *Cum dominus*, la formació d'un Codi complet sinó la reforma de lleis que, per no poder ésser observades, calia que fossin aclarides o esmenades, persistí en el desenvolupament de l'evolució jurídica; solament que així com en l'època dels Usatges fou la llei gòtica el principal element supletori, aquest, després vingué foragitat i fou substituït pel dret romà i el dret canònic, refosos en l'anomenat dret comú, que malgrat d'ésser originàriament estranys al règim jurídic nostre, foren adaptats i assimilats en virtut d'un procés de recepció realitzat per la influència de les escoles i per via consuetudinària, abans que la llei no vingués a convertir el dret comú en suport fonamental del fons jurídic, fins al punt de que els nostres jurisconsults clàssics, en estudiar les institucions pròpies les tracten com una variant derogadora del dret romà i amb elles formen el que anomenen dret municipal, segons denominació poc escaient que encara empra Vives i Cebrià en la seva *Traducción de los Usages*.

La unitat interna del dret civil català es trenca a partir de la publicació del Decret de Nova Planta, el qual per bé que respectà la subsistència del règim jurídic, li impedí la ulterior progressió, estroncant-li la deu viva que devia nodrir-lo. Immobilitzat el dret català i amb els camins barrats a una evolució pròpia, les transformacions del dret, obligades per la força de les necessitats noves passaren a inspirar-se en criteris aliens, continguts en les lleis generals del període constitucional, que iniciaren un període de desintegració, accelerat per la tendència assimilista de la jurisprudència. Amb la publicació del Codi civil espanyol el procés de dissolució s'intensifica. Encara que jurídicament un Codi és una llei com les altres, diferenciada per la seva peculiar extensió i estructura, el sol fet de reduir a una unitat i de donar precisió al conjunt de disposicions de tota una branca de legislació positiva, representa a favor dels Codis un considerable avantatge, respecte de

les legislacions no codificades i com a tals disperses. Per ço la codificació, la finalitat jurídica de la qual hauria d'ésser la sistematització del dret i la consagració de la llei escrita com element predominant, ha servit quasi sempre, demés, per assolir la finalitat política de la unificació legislativa.

Es cert que el Codi civil espanyol no ha pretès assolir d'un cop aquest darrer objectiu, i, que amb la seva publicació no s'havia d'introduir alteració en la integritat del règim jurídic català, escrit o consuetudinari, vigent en aquell moment, però no és menys cert que el Codi s'aferma exercint una triple influència assimiladora. En primer lloc, com element de prelación preferent en algunes de les seves disposicions, que tanta importància han pres per exemple, en l'exclusió del costum i en la capacitat de la dona dins del règim familiar. En segon lloc el Codi civil realitzà una novació integral del dret anterior comú, derogant expressament les fonts generals anteriors i traient-les-hi tota força imperativa o interpretativa i en virtut d'aquesta funció derogadora, totes les institucions afectades per disposicions de dret general, que eren moltes, han entrat en el camp d'atracció del Codi. En tercer lloc, com element supletori en darrer terme, el Codi tendeix constantment a substituir el dret romà, supletori amb caràcter preferent, en totes les disposicions normatives coincidents o semblants, ajudat en aquesta infiltració, per la major facilitat de coneixement i d'invocació dels seus articles, que un cop trobats dispensen d'un major esforç en la busca de textos de troballa entretinguda i de lectura difícil. Aquestes diverses influències han fressat camins de penetració pacífica i a voltes violenta, als organismes encarregats d'aplicar les lleis més que no pas el dret, i a l'obra dels quals podria amb menor injustícia aplicar-se el qualificatiu de *malitiosa iuris interpretatio* amb que Ciceró, com a bon orador poc amic de juristes, blasmava la tasca renovelladora mitjançant la qual els juriconsults romans de la seva època començaven a capgirar, per tal de fer-les tornar progressives, les velles màximes jurídiques de les XII Taules.

No és tasca planera el destriar tots aquells elements en pugna i assenyalar en cada cas la força que correspongui a les normes de naturalesa diversa o antagònica que figuren entre les de vigència obligada, discutida o negada. Amb major o menor probabilitat, per la manca de bases precises, poden els autors que s'ho proposen fixar la situació del dret català en un moment determinat de la seva vida, però res no assegura que, passat un temps no massa llarg, aquella exposició, no esdevingui més o menys alterada. N'hi ha prou amb repassar el quadre d'institucions reflectit en les obres de dret civil català d'abast general, successivament aparegudes, per constatar les eliminacions sofertes en el dit quadre de les institucions jurídiques. Actualment en escriure un tractat sobre el dret civil propi, no es pot tenir la pretensió d'haver recollit el dret català en ço que tingui de substantivitat genuïna, malgrat s'hi exposin les normes jurídiques, l'àmbit d'aplicació de les quals sigui el territori pairal; per ço més que referir-se al dret civil català és obligat reduir-se a parlar del dret civil vigent a Catalunya. Així ho ha fet en Borrell, i l'haver dut a terme, per primera vegada, un tractat complet d'aquest dret és una empresa doblement meritòria, ja que des d'ara el fruit del seu treball representa la indispensable obra de consulta posada a l'abast dels estudiosos, i més endavant pot servir, sobretot, a la necessària tasca de fixació del dret vigent. — R. C. R.

J. MALUQUER I VILADOT: *Physionomie du droit catalan et sa valeur sociale*. Conférence donnée à l'Institut Supérieur de Philosophie de l'Université de Louvain le 12 février 1923. — Barcelona, 1923. — Un opuscle de 56 pp.

Després de fixar els límits del territori en el qual està avui vigent el dret català, l'autor d'aquest escrit passa a estudiar la fesomia característica del nostre dret, exposa a grans línies la seva història pròpia i examina finalment el seu valor social. — V.

P. NEGRE I PASTELL: *Evolución del régimen de propiedad en Cataluña singularmente en la diócesis de Gerona*. — La Bisbal s. a. — I vol. 112 pp.

El caràcter de compilació o resum d'altres llibres que el seu autor deliberadament li ha donat, fa d'aquesta tesi doctoral un treball sense originalitat que deixa l'estudi, encara per fer de la història de la propietat a Catalunya, en el mateix estat en què es trobava abans.

A. AUNÓS PÉREZ: *El derecho catalán en el siglo XIII*. — Barcelona, 1926. — 355 pp.

Per a estudiar el dret català en el segle XIII, el Sr. Aunós Pérez s'ha concretat a resumir uns quants textos coneguts, dedica la major part de la seva atenció a les Costums de Tortosa i deixa de banda altres fonts de caràcter territorial importantíssimes, de dret marítim, etc. i tot allò que

l'estudi de la història d'una època podia oferir al qui emprengués seriosament de descriure'n l'aspecte jurídic.

No comprenem la finalitat que hom persegueix en obres com aquesta. Inútils per als erudits per la seva manca absoluta d'originalitat, són perilloses per al públic a causa de la manera desproporcionada amb què tracten algunes qüestions i, tot plegat, es redueixen a l'aprofitament del treball d'altres autors del qual no han sabut extreure les idees essencials.

JULI FICKER: *Sobre los «Usatges» de Barcelona y sus afinidades con las «Exceptiones legum romanorum»*. — Barcelona, 1926. — 66 pp.

Quan en 1886 Juli Ficker va publicar, a Innsbruck, el seu important estudi *Ueber die Usatici Barchinonae und deren Zusammenhang mit den Exceptiones legum romanorum* (en les «Mittheilungen des Instituts für Oesterreichische Geschichtsforschung», segon volum, primer quadern, pp. 236 i següents), obrí nous viaranys per a l'estudi històric del nostre venerable monument jurídic, exposà respecte d'ell originals i interessantíssims punts de vista, i contribuí a fixar l'atenció dels historiadors del dret medieval d'Europa sobre els principals problemes relacionats amb el dit text legal. El treball de Ficker, malgrat el temps transcorregut des de la publicació original, conserva encara avui importància en vàries de les seves opinions; i quan altre no tindrà sempre l'interès d'un antecedent indispensable en el procés dels moderns estudis històrics sobre els Usatges, car d'ell han derivat gaire bé tots els més remarcables. Tenint en compte això i considerant que el dit treball és per a molts poc assequible per raó de l'idioma en què està redactat i del lloc on es va publicar, la Facultat de Dret de Barcelona, amb bon encert, ha cregut convenient d'editar-ne una traducció literal.

Ficker començava el seu treball explicant l'ocasió i les causes que l'havien motivat. Acabava de pendre part, per segona vegada, en la debatuda qüestió dels orígens de les *Exceptiones* que, amb posterioritat a llur publicació per Savigny, havia promogut també la intervenció d'altres noms il·lustres. En el mateix quadern de «Mittheilungen» en què publicà l'estudi sobre els Usatges que ara ens ocupa, Ficker hi tenia ja imprès l'article sobre les condicions de la naixença de les *Exceptiones*, en el qual pretenia provar d'una manera especial que aquestes s'havien format a mitjans del segle XI i no més tard. Tenia encara fresc en la memòria el text de les *Exceptiones* quan va posar-se a examinar els Usatges de Barcelona per a extreure'n el que pogués interessar a la comparació que preparava (i que publicà després, en 1888) entre el dret gòtic-hispànic i el noruec-islandic; i aquesta circumstància va fer que s'adonés de les concordàncies entre alguns fragments dels Usatges i altres de les *Exceptiones*. Endinsant-se llavors en l'estudi del nostre antic codi, compregué que calia examinar a fons la qüestió de la seva data i el problema de la seva formació, i observà que havia arribat a nosaltres no en la seva forma primitiva, sinó amb una sèrie d'afegits posteriors l'extensió dels quals no estava pas aclarida.

Per aquest magistral estudi Ficker va tenir a la vista l'edició dels *Usatici* feta per Giraud en el segon volum del seu *Essai sur l'histoire du Droit français au Moyen Age* (París, 1846), seguint l'ordre dels comentadors tal com està consignat al començament del volum de les *Constitucions i altres drets de Catalunya*, el qual orde ens dona aquell cos de dret en la forma que tenia com a normal en el segle XV. Ficker va utilitzar també l'antiga edició dels Usatges amb comentaris (Barcelona, 1544) el títol de la qual és: *Antiquiores Barchinonensium leges, quas vulgus Usaticos appellat, cum commentariis supremorum iurisconsultorum Jacobi a Monte Judaico, Jacobi et Guillermi a Vallesicca et Jacobi Callicii, cum indice copiosissimo non antea excussae*; però, en canvi, no va poder conèixer més que de referència, l'obra d'En Marquilles. Les altres edicions dels Usatges que Ficker esmenta són la de Marichalar i Manrique, en el volum VII de llur *Historia de la Legislación y recitaciones del Derecho civil de España* (Madrid, 1863), que reproduïx el text de les *Antiquiores*, i Helfferich, *Entstehung und Geschichte des Westgothen Rechts* (Berlín, 1858), que dona el text d'un manuscrit del segle XIII existent a Madrid a la biblioteca de la Reial Acadèmia de la Història. Altres elements bibliogràfics utilitzats per Ficker per a aquest estudi foren: la *Marca Hispanica*, l'estudi de Massot-Reynier sobre *Les Coutumes de Perpignan* (Montpellier, 1848) que en la nota general sobre els Usatges de Barcelona recull l'opinió de Marquilles que Ficker, segons ja havem dit, no conegué directament; i els volums d'Antequera (*Historia de la Legislación española*) i de Laferrière (*Histoire du Droit français*, volum V).

Sobre la base d'aquest material va elaborar Ficker el seu admirable treball. Contra la hipòtesi, fins llavors correntment acceptada, de què el cos principal dels Usatges, prescindint de les addicions posteriors, era una legislació sorgida d'una sola vegada, Ficker demostrà la pluralitat de lleis ori-

ginàries; provà que els Usatges antics no eren, com s'havia cregut, un sol conglomerat legal promulgat pel comte Ramon Berenguer el Vell en una assemblea celebrada a Barcelona en 1068, sinó que les disposicions atribuïdes a aquell comte corresponen a diverses lleis promulgades en assemblees distintes i en diferents moments, les quals foren més tard reunides en un conjunt. Per una sèrie d'observacions interessantíssimes (una de les quals fou sobre les diferències d'estil de redacció), Ficker assenyala les línies fonamentals del procés de formació dels Usatges de Barcelona, determinà la data aproximada del nucli originari i remarcà les connexions existents entre alguns usatges i certs articles de les *Exceptiones*.

Algunes de les conclusions de Ficker varen ésser impugnades per Conrat en el volum I de la seva *Geschichte der Quellen und Litteratur der römischen Rechts im früheren Mittelalter* (Leipzig, 1890). Els passatges de Conrat referents a aquest problema són publicats ara també en traducció castellana a continuació de la versió del treball de Ficker.

Amb l'edició d'aquest opuscle, la Facultat de Dret de Barcelona ha prestat certament un bon servei als nostres estudis d'història jurídica. — F. V. T.

F. VALLS-TABERNER: *El Tribunal del Lligalló a Morella*. — Morella, 1926. — 15 pp.

F. VALLS-TABERNER: *Els Costums de Miravet*. — Barcelona, 1926. — 32 pp.

FERRAN VALLS-TABERNER: *Les col·leccions canòniques a Catalunya durant l'època comtal (872-1162)*. — Sonderabdruck aus der Finke-Festschrift, 1925.

S. CEBRIAN IBOR: *Los fueros de Valencia*. — III Congreso de Historia de la Corona de Aragón (València, 1923), pp. 605-665.

Encara que no aporta res de nou per al coneixement d'aquesta matèria i prescindeix d'una qüestió tan important com l'origen d'aquests furs, representa un lloable esforç per a estudiar les institucions polítiques valencianes.

J. FOGUET-MARSAL: *Cofradías y gremios (especialmente fluviales) de la ribera del Ebro en Tortosa*. — Madrid, 1923. — 185 pp.

Notas para la futura historia del Ilustre Colegio de Procuradores de Barcelona. — Barcelona, 1921.

VILA I ANGLADA: *Apuntes concernientes al «Llibre Vermei» antiguo código del Archivo Municipal de Ciudadela*. — Ciudadela, 1925.

LUIGI GENUARDI: *Il libro dei Capitoli della Corte del Consolato di Mare di Messina*. — Palerm, 1924. — LXIX+159 pp.

Aquesta monografia de l'erudit professor de la Universitat de Messina consta de dues parts: una dedicada a l'estudi del Consolat de Mar de Messina, i l'altra que en reproduïx el text. Interessantíssim és l'estudi que dedica a la legislació marítima messinesa bona part de la qual, com demostra aquest autor, deriva de les consuetuds, capítols i ordinacions catalanes de dret marítim i en el sistema processal era adaptació de l'ordre judicial del Consolat de València.

Remarquem, al costat d'alguns errors de detall en la datació dels textos catalans de dret marítim, la tendència, cada vegada més general entre els autors italians, a reconèixer l'origen barceloní del llibre del Consolat de Mar. — B.

RAFFAELE DI TUCCI: *Il Libro verde della Città di Cagliari* (Cagliari, 1925). — Un volum de 492 pàgines.

La transcripció íntegra del contingut del Llibre verd de la Ciutat de Cagliari (recull de privilegis i altres documents de dret municipal semblant al Llibre verd de la Ciutat de Barcelona) forma el cos principal d'aquest volum, acuradament imprès. Un interessant estudi sobre el text i les peculiaritats del còdex, sobre l'extensió del dret barcelonès a Cagliari després de la conquesta catalana de Sardenya, i sobre l'organització del municipi cal·larità en temps de la nostra dominació i en el període espanyol, encapçala aquest llibre.

La colònia catalana de Cagliari, per concessió régia, tenia com a base de la seva activitat comu-

nal, l'ús del dret de la ciutat de Barcelona; per això el Llibre verd de Caller conté un gran conjunt de documents de dret barcelonès, juntament amb aquelles disposicions dictades ja directament per a Caller. Els principals privilegis de Barcelona, i entre ells el *Recognoverunt proceres*, per exemple, es troben copiats en l'esmentat Llibre verd, i són editats ara, en el volum del Sr. Di Tucci, entre mig dels privilegis particulars de la capital sarda, segons l'orde en què es troben en el manuscrit.

Aquest, que és en pergami, presenta dues èpoques principals en la seva formació, segons remarca l'editor: una primera compilació escrita successivament per tres amanuenses el primer dels quals hi va consignar l'antic dret municipal barcelonès i el conjunt de les concessions fetes a Caller per Jaume II i Alfons III, en tant que el segon hi extengué la còpia de l'abundant legislació de Pere III, i el tercer altres documents generalment posteriors que van fins a la segona meitat del segle XV; l'altra part del manuscrit està composta d'una sèrie d'afegiments posteriors, fets per diverses mans en els segles XVI i XVII principalment.

El capítol que el Sr. di Tucci dedica a l'estudi del dret barcelonès extès a Caller, és particularment remarcable. La carta fonamental de la Caller catalana (atorgada arran d'un conveni passat entre els pisans i Jaume II, per virtut del qual aquells, després d'haver intentat inútilment una nova lluita contra la nostra recent dominació, li cediren el castell cal·larità) és el privilegi de 1327, anomenat *Coeterum* perquè comença així el capítol en què s'hi conté la concessió feta al castell de Caller i a les seves viles i poblacions, de les llibertats, franqueses i privilegis de la ciutat de Barcelona. Partint d'aquesta carta i estudiant els principals elements del dret barcelonès en el moment de la seva transposició a Caller, el Sr. di Tucci determina les disposicions legislatives i consuetudinàries (consignades unes en el Llibre verd de Caller, però altres no) que els catalans hi aportaren. La tendència a mantenir després la comunicació entre la capital sarda i la capital catalana va fer que els privilegis expedits en favor de Barcelona amb posterioritat a la conquesta de Sardenya fossin també generalment extesos a Caller. Però, malgrat tot això, va anar-se desenrotllant un Dret particular cal·larità, el qual en sa major part es troba consignat, dins el Llibre verd, en nombroses pragmàtiques i privilegis que el sancionaven i en actes dels Parlaments sards, el primer dels quals és de 1355.

L'estudi de les institucions municipals de la ciutat de Caller és presentat pel Sr. di Tucci en un resum sistemàtic i clar. Les funcions dels batlles i veguers, del castellà i altres oficials de nomenament reial, l'organització i caràcter del consell municipal, condicions d'eligibilitat i incompatibilitats dels seus membres, forma de les eleccions, lloc i convocatòria del Consell, ordre de les discussions i votacions, prerrogatives, facultats administratives, jurisdicció i principals funcionaris (mostaçaf, clavaris, advocat de la ciutat, pare dels orfens), el consolat de mar, el sacramental, etc. tot és explicat pel Sr. di Tucci amb gran precisió i amb referències freqüents a les institucions catalanes anàlogues segons les millors obres d'aquells autors nostres qui se n'han ocupat.

La transcripció dels documents del Llibre Verd, així llatins com catalans és generalment ben correcta.

El Sr. di Tucci ha tingut la gentilesa de dedicar a l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, el seu excel·lent treball. — F. V. T.

ALFRED MOREL-FATIO: *L'humaniste hétérodoxe catalan Pedro Gales. Etudes sur l'Espagne*, 4.ª série, Paris, 1925, pp. 221-294.

Parla de les relacions d'aquest interessant compatriota nostre, fill d'Uldecona, amb el famós romanista tolosà Jaume Cuyàs, pel qual fou qualificat de *doctissimus* i d'*acutissimus*. Havia merescut també Pere Galés, la consideració i l'amistat del gran arquebisbe de Tarragona, Antoni Agustí, i del bisbe de Tortosa Joan Baptista Cardona; cosa ben natural donat que Galés tenia més importància com a filòleg, helenista i juriconsult, que no pas com heterodoxe. «Es — diu Morel-Fatio — com coneixedor excel·lent de l'Antiquitat, com crític i com professor, que fou preat pels seus contemporanis i que deixà un nom en la història literària del segle XVI.»

Galés sostenia correspondència amb Cuyàs; aquest, en el capítol XII del llibre desè de les seves *Observations* (Lió, 1570) fa al·lusió a una suposada lletra de Justinià a Narsés, que li havia estat comunicada per Galés i que acceptà com autèntica. Modernament el Prof. Félix Dahn s'esforçà en demostrar la falsetat d'aquest document, el qual també va ésser declarat fictici per Mommsen. En quant a l'origen d'aquesta peça apòcrifa, M. Morel-Fatio assenyalava Itàlia com el país on probablement va ésser fabricada.

De les relacions de Galés amb Cuyàs en dóna també testimoni un text de l'humanista L. Santoloutius, segons el qual mentre tots dos es trobaven a Itàlia hi hagué entre ells correspondència.

Histoire Litteraire de la France, volum XXXV (1921).

Entre les diverses monografies que integren aquest volum n'hi ha algunes d'especial interès, àdhuc particularment en relació amb la nostra història. L'estudi biogràfic de Guillem Durant el Jove que M. Paul Viollet havia preparat i que encapçala el dit volum, és en tots sentits remarcable. La vida i l'obra d'aquell canonista, nebot del *Speculator*, són exposades amb gran coneixement; entre les nombroses dades documentals adduïdes no deixa de ser-hi esmentada la lletra que l'autor del *Modus celebrandi concilii* adreçà en 1315 al nostre Jaume II recomanant-li un seu nebot del mateix nom qui era llavors professor de Dret a la Universitat de Lleyda. Altra de les monografies importants d'aquest volum, escrita per Paul Fournier, es refereix a Guillem de Montlauzun, qui tingué relacions directes amb la nostra terra. Visitador de l'Ordre de Cluny, va fer diversos viatges; vingué també als països catalans i territori de Múrcia i hi passà una bastant llarga temporada. Llavors conegué un costum nostre que no li plagué i que censurà en un dels seus escrits: la de celebrar corts dins de les esglésies, com sovint s'esdevenia en aquell temps; llavors tingué ocasió també d'escandalitzar-se de la gran llibertat de què gaudien els sarraïns sotmesos, en els Estats de la Monarquia catalano-aragonesa. Montlauzun fou durant un temps professor a la Universitat de Tolosa; entre els seus deixebles s'hi comptà l'Infant Joan d'Aragó, fill del rei Jaume II. A aquest Infant, qui més tard va ésser arquebisbe de Toledo i després passà d'administrador a l'arxidiòcesi de Tarragona, amb la dignitat de Patriarca d'Alexandria, va dedicar Montlauzun una de les seves obres: l'*Apparatus* sobre les Clementines del qual n'hi ha encara un ms. entre el fons de la biblioteca de Ripoll a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Altre dels deixebles de Montlauzun fou Pons de Vilamur, probablement de la família vescomtal pirenenca; tal vegada el mateix qui va arribar a ésser bisbe de Lleyda († 1328). — F. V. T.

ENRICO BESTA: *Usatici e usi curiali de Barcellona* («Reale Istituto lombardo de Scienze e Lettere», juliol de 1925).

En aquest interessant estudi (que ha estat reproduït en català a la «Revista Jurídica de Catalunya») el Prof. Besta examina críticament el problema de la formació del corpus jurídic dels Usatges de Barcelona, problema enfocat anys enrera amb tant d'encert pel Prof. Ficker. Per a la recerca de la redacció originària exposa el senyor Besta l'opinió de què solament pot arribar-se a separar els diversos elements barrejats en la forma vulgata de la col·lecció dels Usatges mitjançant la combinació de dos criteris: el que es basa en la consideració de l'estil per a distingir les normes consuetudinàries de les legislatives (segons la presència o absència de fórmules preceptives), i el que es fonamenta en l'estudi del contingut substancial dels articles. Amb aquesta orientació analitza el Prof. Besta detingudament els antics usos curials, i les velles constitucions atribuïbles al comte Ramon Berenguer I que integren la compilació dels Usatges, en la qual no es reflexa solament un moment del desdoblament jurídic, sinó una evolució secular de la que cal anar determinant les etapes. — F. V. T.

CARLOS LÓPEZ DE HARO: *La Constitución y libertades de Aragón y el Justicia Mayor*. — Madrid, Editorial Reus (S. A.), 1926. — XII × 645 pp.

Forma el capítol primer d'aquesta extensa obra, un treball premiat en els Jocs Florals de la Corona d'Aragó celebrats a Barcelona, sobre la institució del Justicia, i els 27 capítols següents contenen un estudi detallat sobre el caràcter i el desenvolupament històric de les institucions aragoneses. En conjunt, l'obra presenta defectes fonamentals, prolixitat excessiva, llargues digressions sobre matèries absolutament innecessàries i totalment allunyades de la finalitat que el treball persegueix, al costat de manca d'informació, de criteri científic i, de vegades, d'objectivitat històrica. És lamentable que encara els autors d'obres de caràcter històric s'abandonin a expansions no gaire adequades com les que il·lustren algunes de les pàgines d'aquest llibre. — B.

POMPEYO CLARET MARTÍ: «*Obra dels alcayts e dels Jutges*» per el Maestro Jacobo. (Versión catalana del siglo XIII, hasta ahora inédita, de las Flores de las Leyes.) — Barcelona, Tip. de Santiago Vives. — 84 pp.

Com indica el subtítol, és la traducció catalana medieval d'aquesta obra del mestre Jacobo de las Leyes, col·laborador d'Alfons el Savi. Va precedida d'un treball sobre la recepció del dret

romà a Catalunya i del paper que tingueren compendis com aquest en la seva difusió pels Estats peninsulars, d'una biografia del mestre Jacobo seguida d'una exposició de les seves obres i d'un estudi de les «Flores de las Leyes» de les traduccions catalana i portuguesa i dels manuscrits que ens han conservat l'obra en cada una d'aquestes llengües. — B.

REVISTES

Analecta Sacra Tarraconensia. — ALTISENT I JOVÉ, JOAN B.: *Llibre apel·lat «Speculum Prioris» de la confraria de Sant Salvador de la Seu de Lleyda* (1483) (I, 1925), pp. 350-370. Una exposició de la història i de la finalitat d'aquesta confraria precedeix en aquest treball a la transcripció del còdex del «Speculum Prioris» conservat a l'arxiu de Santa Maria d'aquesta ciutat i escrit en 1483 per a consignar les obligacions i la manera d'actuar del seu prior. — RIUS I SERRA, J.: *El bisbat de Vich en el segle XIII*, pp. 317-411. Es la transcripció de la part referent al bisbat de Vich d'una estadística dels bisbats de Catalunya (la més antiga i més completa) feta amb motiu del cobrament de la dècima per la Santa Seu i conservada a l'arxiu del Vaticà.

— *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*. — DEL ARCO, R.: *Nuevas noticias biográficas del famoso jurisperito del siglo XIII, Vidal de Cañellas, obispo de Huesca* (X, pp. 83-113). Conclusió de l'estudi començat a publicar en el Butlletí d'octubre a desembre (número 68) de l'any 1917.

— *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*. Vich. — CUNILL, S.: *Ordinacions sobre bans y penes a Vich en el segle XIV* (V, 1925-26, pp. 5-9, 21-29, 34-40, 51-56, 59-64, 84-87). — Deixem encara d'esmentar diverses notes d'arxiu d'interès local.

— *Estudis Franciscans*. Sarrià (Barcelona). — ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, P.: *Sistema jurídic i idees jurídiques del Mestre Ramon Llull* (1923, XXX, 54-65, 125-138). Capítols compendiats d'un estudi més extens, els preliminars del qual foren publicats en *Quaderns d'Estudi*, 1921. S'hi parla de les «Leges palatinae» de la casa reial de Mallorca i de la hipòtesi que R. Llull hagi intervingut en llur redacció.

— *Estudis Universitaris Catalans*. — VALLS-TABERNER, FERRAN: *Les fonts documentals de les «Consuetudines Herdenses»* (XI, 1926, pp. 177-171).

— *Nouvelle Revue Historique de Droit Français et Etranger* (any 1920). — El Prof. Paul Fournier ha publicat un documentat article biogràfic sobre el canonista francès Raimond de Salgues. Poc conegut fins als nostres dies, resulta aquest de totes maneres una figura interessant i per la relació que tingué amb el nostre país mereix també ésser esmentat aquí. En 1342 Raimond de Salgues fou un dels ambaixadors enviats pel rei de França Felip de Valois al nostre monarca Pere el Cerimoniós.

«Felip li havia confiat l'encàrrec — diu Fournier — de defensar la causa del rei de Mallorca, Jaume II [I], exposat sempre a la gelosa ambició del cap de la seva família qui governava a Barcelona.» «Més tard — segueix dient Fournier — en els darrers dies del seu regnat, Felip de Valois encomanà a Raimond una nova ambaixada prop de Climent VI i del rei d'Aragó. Llavors es tractava d'obtenir que l'establiment de la dominació francesa a Montpeller no dugués una ruptura entre França i el monarca aragonès, el qual, enorgullit amb la seva victòria sobre el rei de Mallorca veia sense gens de simpatia els progressos del rei capètida en aquelles regions. La negociació, oberta abans de la mort de Felip de Valois, va prosseguir durant els primers anys del regnat de Joan el Bo.» Raimond de Salgues degué, amb aquesta ocasió fer diversos viatges al nostre país. En els registres de cancelleria de l'arxiu de la Corona d'Aragó, hi han múltiples documents relatius a aquestes ambaixades (altre dels ambaixadors que acompanyaren a Salgues fou aquell Guillem Durant, nebot de Guillem Durant el Jove, qui havia estat professor a Lleyda, després esdevingut canonge de París). El resultat de tals gestions va ésser el tractat de Perpinyà de 8 febrer 1352, en una de les clàusules del qual era estipulat el matrimoni de Lluís d'Anjou, fill del rei de França, amb una princesa de la casa de Barcelona; matrimoni que no arribà a tenir realització per culpa de França.

— *La Paraula Cristiana*. — VALLS-TABERNER, F.: *La Societat de les Nacions i les idees de comunitat internacional en els antics autors catalans* (I, 1925, pp. 13-29). Els temes de què tracta aquest article enunciats al començament i en els títols dels apartats són: El caràcter i la finalitat de la Societat de les Nacions. La concepció medieval del sistema de la societat humana. Les idees de comunitat internacional en Llull i Eiximenis. — MASPONS I ANGLASELL, F.: *El concepte cristià i el concepte català de l'obligació legal* (I, 1925, pp. 449-455). Tracta sobre el dret de des-

obeir les lleis injustes i el fonamenta en la doctrina de Sant Tomàs, en la ideologia del cristianisme des de la seva naixença i en la tradició jurídica catalana medieval.

— *Quaderns d'Estudi*. Barcelona. — ANDREU DE PALMA DE MALLORCA, P.: *Sistema jurídic i idees jurídiques del Mestre Ramon Lull* (1921, XIII, 32-50). En parlem en altre lloc.

— *Reseña Eclesiástica*. Barcelona. — BOADA, JUAN: *Derecho canónico en Cataluña* (1924, XVI, 29-61, 97-103).

— *La Revista*. Barcelona. — VALLS-TABERNER, F.: *Les patzeries pirèniques* (1921, pp. 55-56).

— *Revista de Catalunya*. — VALLS-TABERNER, F.: *El problema de la formació dels «Usatges» de Barcelona* (II, 1925, pp. 26-33). Conté els temes següents: Els «Usualia». La gran constitució de Ramon Berenguer (vers 1060). La constitució de pau i treva de Barcelona i usatges addicionals de 1064. Els «Usatges» de 1068, la primera recopilació dels «Usatges». Pròleg, glosses i usatges agregats. Els articles adventicis de diversa procedència, les primeres constitucions reials. La darrera recopilació dels «Usatges». La fórmula de jurament dels jueus. Les paus i treves. — MASPONS I ANGLASELL, F.: *Institucions catalanes vigents a l'estranger* (IV, 1926, pp. 167-175). — Estudia la vitalitat del dret català durant la concepció equivocada de què la seva defensa és més una qüestió de sentimentalisme que d'interès i exposa l'actualitat de moltes solucions jurídiques catalanes com el Consolat de Mar adoptat per un dels organismes de la Societat de les Nacions com a norma pels treballs de redacció del futur codi marítim, i la persistència del nostre dret en alguns dels països que havien format part de la Confederació Catalano-Aragonesa. — SERRA I RÀFOLS, J. DE C.: *Una figura interessant dels inicis de la decadència: Jachme dez Torrent* (V, 1926, pp. 241-247). Estudia la personalitat d'aquest polític barceloní addicte en tot a Ferran el Catòlic, al qual es deu l'execució de la reforma del privilegi orgànic de Barcelona en 1498, amb la implantació de la insaculació en el nomenament dels magistrats d'aquesta ciutat.

— *Revista de ciencias jurídicas y sociales*. — CASTAÑEDA, VICENTE: *Notas biográficas referentes a algunos jurisconsultos españoles* (IV, 1921, pp. 13-19). Conté, entre altres, una breu notícia sobre el jurisconsult barceloní del segle XV Jeroni Pau. — SABINO ALVAREZ Y BLANCO CENDÍN: *Las mancomunidades municipales* (IV, 1921, pp. 20-56 i 161-238). La primera part d'aquest interessant estudi tracta de la història de les associacions de municipis a Castella, com un precedent per a exposar l'evolució legislativa sobre mancomunitats municipals a Espanya en els temps moderns, objecte de la segona part. — VIÑAS MEY, C.: *Doctrinas políticas y penales de Furió Ceriol* (IV, 1921, pp. 67-83). Estudia la personalitat d'aquest tractadista valencià del segle XVI com a precursor de la idea constitucional de la divisió dels poders i de la moderna concepció premialista en el dret penal.

— *Revista de Menorca*. Mahó. — HERNÁNDEZ SANZ, F.: *Una sentència arbitral de Mossèn Galceran de Requesens, governador de la illa de Menorca (1441)* (1926, pp. 205-213). — Reproducció d'un article publicat en la revista *Estudis Universitaris Catalans*.

— *Revista jurídica de Cataluña*. Barcelona. — CAMP, FEDERICO: *Historia jurídica de la guerra de la Independencia* (XXVII, 1921, pp. 1-6, 189-203, 297-305, 378-387, 443-448 i 505-514). Continuació de l'estudi començat en el volum anterior. Comprèn els títols: Exposición de instituciones y hechos, La Junta y la Administración civil francesa. — ID.: *Origen histórico y jurídico de las constituciones y fueros de Cataluña* (XXVII, pp. 88-92 i 289-296). Transcripció d'un text que figura en l'obra «Proclamación Católica a la Magestad Piadosa de Felipe el Grande Rey de las Españas y Emperador de las Indias, Nuestro Señor. Los Concelleres y Consejo de Ciento de la Ciudad de Barcelona. Año 1640». — ID.: *Historia jurídica de la guerra de la Independencia* (XXVIII, 1922, pp. 24-34, 216-222, 393-403, 491-502 i XXIX, 1923, pp. 94-99). Comprèn els apartats: Los conflictos de jurisdicción, La Junta y la Autoridad militar, Influencia del Derecho en la guerra social, Responsabilidades por actos contra la Religión del Estado, El Derecho Militar, Los créditos contra Francia, Expedientes de reclamaciones. Acaba el treball. — VINYOLAS I TORRES, MN. PAU: *Les Franqueses del Vallès, del Maresma, del Llobregat i d'altres llocs de Catalunya* (XXIX, pp. 195-206, 298-308, 341-347, 451-457 i 505-517; XXX, 1924, pp. 12-18, 95-99, 181-186, 255-263, 355-364 i 447-464). Publica íntegrament un manuscrit de la Biblioteca del Col·legi d'Advocats de Barcelona, titulat «Llibre de privilegis reals concedits per los Serenissims Reys als habitants en los Termes de las Franquesas del Valles, maresma y Llobregat Corts de Sarria y quadra de St. Just desuern bisbat de Barna... etc.». És del segle XVI-XVII. — ID.: *Els Cònsols de Mar de Barcelona. Document inèdit interessant sobre les apel·lacions del contracte de «pariatge»* (XXIX, apèndix després de la pàg. 428). És un document expedit pel rei Martí el 20 d'octubre de 1405 que es troba en un Manual del segle XVI, guardat a la biblioteca del Col·legi d'Advocats de Barcelona. — REVENTÓS BORDOY,

M.: *Assaig sobre alguns episodis històrics dels moviments socials a Barcelona en el segle XIX* (XXX, 1925, pp. 114-167). — VALLS I TABERNER, F.: *Els estudis d'història de la legislació catalana* (XXXI, pp. 193-204). Passa revista de les obres que s'han dedicat, des del segle XVI fins a avui, a la història de les fonts del dret nostre. — ID.: *Assaig sobre alguns episodis històrics dels moviments socials a Barcelona en el segle XIX. La qüestió de les selfactines (1854)* (XXXI, pp. 231-263). — MIRET I SANS, JOAQUIM: *Les represàlies a Catalunya en l'edat mitjana* (XXXI, pp. 289-304, 385-417). L'autor adverteix que el seu treball no és l'estudi de la institució jurídica de les marques, sinó una simple exposició de fets. — CAMP, FEDERIC: *Un cas dintre la història jurídica de 1808 a 1814. Napoleó, coneixia el Dret català?* (XXXI, pp. 311-315). — REVENTÓS BORDOY, M.: *Assaig sobre alguns episodis històrics dels moviments socials a Barcelona en el segle XIX. La Internacional* (XXXI, pp. 316-370). — CAMP, FEDERIC: *Contribució a la història jurídica de 1808 a 1814. Notícia d'uns protocols. En Guinart d'Agullana i els diputats per Figueres a la Junta del Principat* (XXXI, pp. 431-437 i 511-520). — *Els establiments de la vila de Chert* (XXXI, pp. 443-460, 524-543). Publica els «Establiments de la vila de Chert» recopilades en 1689, amb les addicions fetes posteriorment. — *Usatges i usos curials de Barcelona* (XXXI, pp. 499-510). — VALLS I TABERNER, F.: *Les divisions cronològiques de la història del Dret català* (XXXII, 1926, pp. 332-334). Examina les divisions que han fet diversos autors i fa una nova divisió del Dret català en ses línies generals. — F. V. T.: *Documents i textos. Les costums de Perpinyà* (XXXII, pp. 417-432). Publica el text llatí de les Costums de Perpinyà i el dels Usatges, seguint l'edició de Massot-Reynier, de 1848, millorats amb variants que donà ja el primer editor. — F. V. T.: *Documents i Textos. Les Costums de la batllia de Miravet* (XXXII, pp. 52-76). Publica el text català de les Costums transcrit de la còpia del manuscrit de Sevilla feta pel P. Villanueva guardada a la R. Acadèmia de la Història de Madrid, i confrontat amb un calc d'aquell manuscrit guardat al Museu-Laboratori de la Facultat de Dret de Madrid. — F. V.: *Documents i Textos. Establiments per als llocs del monestir de Benifazà* (XXXII, pp. 172-186). Transcripció d'una còpia castellana feta en 1595 de diferents ordinacions dictades anteriorment pels abats de Benifazà. — F. V. T.: *El Llibre dels Establiments de la vila i aldees de Morella de 1530* (XXXII, pp. 232-262). Transcripció íntegra d'aquest Llibre. — F. V. T.: *Documents i Textos. La Consueta Municipal de Barcelona de 1389* (XXXII, pp. 335-355). Transcripció del text de la Consueta contingut en un manuscrit del segle XV guardat a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona. — CAMP, FEDERIC: *Contribución a la historia jurídica de la Guerra Napoleónica. Un testigo de las represalias en Catalunya* (XXXII, pp. 508-512). — F. V. T.: *Documents i Textos. Documents relatius a Guillem Botet* (XXXII, pp. 513-519). Publica documents de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid, referents a l'autor de les «Consuetudines Ilerdenses».